

УДК 7.012:655.28.027

Кардашов В.М.¹, Кліманова Д.В.²

¹ канд. пед. наук, доц., проф. ЗНТУ

² студ.гр.БАД-534м ЗНТУ

АКТУАЛЬНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ КНИГИ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

Книжкова ілюстрація, як і всі види художнього оформлення книги, має відношення до сфери мистецтва, до графічного дизайну. Вона пройшла ево-

люційно довгий шлях до створення “образотворчої мови”, власних методів та прийомів, що обумовлені певною специфікою книги, особливостями поліграфії. Актуальним для дослідження є те, що у відмінності від інших видів мистецтв, ілюстрування книги являє собою творчу можливість синтезу словесної, текстової складової із образною інформацією.

Такий синтез слугує можливістю паралельно-поступового сприймання тексту та зображення, що є дуже важливим для створення науково-пізнавальної книги. Під мистецтвом книги, її художнім оформленням розуміється створення індивідуального образу книги, організація видання як цілісного організму з усіма притаманними йому особливостями (читацьке, цільове призначення) за допомогою художніх і поліграфічних засобів (відтворення тексту і його розташування, вибір певного формату, виду паперу, палітурки, композиція книги в цілому, її ілюстрування й декоративне оздоблення).

Прекрасними ілюстраторами були відомі художники Доре, Агін, Брок, Билибин, Кибрик, Лансере, Фаворський та ін. Вони разом з редактором визначали характер ілюстрування та художнього оформлення видань. Практика ілюстрування різних творів показала, що найбільш корисними читачеві опиняються ті ілюстрації, які органічно продовжують і доповнюють розповідь автора. Серед робіт, присвячених українській графіці сучасного мистецтва, особливе місце посідають праці Б. Валуєнка [2]. Він чи не першим з мистецтвознавців помітив, зрозумів і привітав графіків нової генерації - сміливих реформаторів книжкового мистецтва, художників книги. Публіцистичний стиль вдало поєднується в його статтях і монографіях з блискучим мистецтвознавчим аналізом. Також В. Афанасьєв дає узагальнену і досить стислу характеристика графіки цього періоду [1].

Дослідник відзначає її інтенсивний розвиток. На його думку, українські художники книги орієнтувалися у своїй творчості на рукописну книгу і стародруки, творчість Г. Нарбута і В. Фаворського, а також народне мистецтво. Дослідник розглядає роботи С. Адамовича, А. Базилевича О Губарева, О. Данченка, В. Куткіна, Н. Лопухової, І. Селіванова, Г. Якутовича.

На особливу увагу заслуговують фундаментальна праця В. Шпакова “Книга і час” [3], в якій автор зібрав і проаналізував величезний матеріал з історії мистецтва книги в Україні.

На сьогоднішній день провідні педагоги та психологи підкреслюють значимість ілюстрацій в дитячій та підлітковій науковій книжці, як найважливішу та невід’ємну частину учбового процесу, тому що властивість синтезувати зорову, образну та текстову інформацію дає можливість емоційного, естетичного, пізнавального впливу на дитину або підлітка.

Тож вивчення особливостей створення такого виду ілюстрацій є важливою складовою як у сфері мистецтва, так і у педагогіці та психології.

Якщо розглядати історію розвитку дитячої книжкової ілюстрації, то можна виявити, що лише з XVII ст. її почали застосовувати у педагогічних цілях, та ще століття знадобилося для появи по справжньому художньо ілюстрованих наукових дитячих книжок на Заході.

На слов'янських землях довгий час існувала думка про те, що в книжці важливі не образи, а лише повчальні висновки, тож до 60-х років XIX ст. ілюстрації як літературного так і наукового характеру майже не мали художньої цінності. Проблематикою ж в нашому часі є те, що цей напрям, як і багато іншого підпадає під невинний потік масової інформації, опиняється під тиском ринкової системи, що впливає на поширення неякісної поліграфії. Головним фактором являється не педагогічна чи естетична цінність, а економічність, та як правило до редакторської підготовки залучаються випадкові художники-ілюстратори, які не мають належної підготовки до створення дитячої наукової ілюстрації.

Результати дослідження. Ілюстрування наукових книжок для різного віку мають свої особливості. Підлітки задаються більш дорослими та глобальними питаннями, ставлять такі сокривенні питання, як те якою повинна бути людина, які вчинки вірні.

Постають питання про самооцінку, самоствердження, поведінку у соціумі з дорослими та однолітками. Можна сказати, що за рахунок естетичної складової підліток оцінює книгу як певну модель поведінки. Це дещо спрощене та “романтизоване” уявлення демонструє основу свідомості підлітка. Читач даного віку ототожнює себе з героєм книги, проживає ті ж ситуації. Це може бути вміло використане у пізнавальних книгах, де постає можливість вести діалог з людиною, показувати та залучати його до певних ситуацій, то ж синтезувати дані особливості свідомості із образами та текстом, що буде мати кращий педагогічний вплив, ніж “сухий” текст. Також на одній ланці із художнім оформленням стоїть використання різноманітних форм, та додаткових тактильних, образотворчих засобів.

Створюючи ілюстрації необхідно розширювати власні межі, та дивитися на світ очима підлітка, побачити та створити цілісний художній образ. Зображення в якому відсутні естетичні якості, знедолює духовний світ читача, не залишаючи йому радості від сприймання такого важливого чинника. Також це наносить збиток всьому світу, бо мистецтво, що направлене на дитину або підлітка, має великий вплив на формування людської особистості.

Висновки. В ході роботи над створенням науково-пізнавальної ілюстрації необхідно брати до уваги особливості різних вікових категорій читача, та вміти застосовувати це як педагогічний, естетичний та психологічний важелі, які у майбутньому допоможуть у розвитку особистості.

Важливою частиною роботи також є цілісне розуміння тексту та ілюстрованого образу, вміння органічно зливатися з написаним. У кожній книзі

е свій певний ритм, тож художника-ілюстратора буде чекати успіх, якщо він зможе вписатися в текст, знайти своє місце в дії, що створив письменник.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Афанасьєв В.А. Українське радянське мистецтво 1960- 1980-х років (нарис з історії українського мистецтва) / В.А. Афанасьєв. – К.: Мистецтво, 1984. – 224 с.
- 2.Валуєнко Б.В. Архітектура книги / Б.В. Валуєнко –К.: Мистецтво, 1976. – 212 с.
- 3.Шпаков А.П. Книга і час / А.П. Шпаков. – К.: Дніпро, 1977. – 122 с
- 4.Коржев Т.М. Художник и книга для дітей // Дитяча література: сб. статей. М.,1974. – 784 с.
- 5.Обухова Л.Ф. Дитяча психологія: теорія, факти, проблеми. М., 1995. – 374 с.